

Öğretmeninizin rehberliğinde iki gruba ayrılarak size verilen yazılı, görsel ve dijital kaynakları inceleyiniz. (Birinci grup, sayfa 144 ile 145 arasındaki kaynakları; ikinci grup ise sayfa 146 ile 149 arasındaki kaynakları incelemelidir.) Yapmış olduğunuz incelemelere dayanarak İslamiyet öncesi ve İslamiyet'in kabulünden sonraki dönemlerde Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarının temel özelliklerini; yaşam biçimi, yazı, dil ve edebiyat, sanat ve mimari alanlarında değerlendirip çözümlemeler yapınız.

İslamiyet Öncesi Dönemde Türklerin Sosyal ve Kültürel Hayatlarının Temel Özellikleri

İslamiyet öncesi dönemde: Türkler göçebe yaşam sürmüş, hayvancılık temel geçim kaynağı olmuştur. Yazı olarak Göktürk alfabesini kullanmış, destanlar ve sözlü edebiyat ön planda olmuştur. Sanatta taşınabilir eşyalar, hayvan figürleri ve balballar öne çıkmıştır. Mimari eserler azdır.

İslamiyet öncesi Türk kültürünün oluşumunda yer şekilleri ve iklim gibi coğrafi unsurlar büyük önem taşımaktadır. Bu unsurlar Türk milletinin yaşayışında, düşünce tarzında, dinî yapısında, dünya görüşünde ve geleneklerinde etkili olmuştur.

İslamiyet'in kabulünden sonra: Yerleşik hayata geçilmiş, medreseler ve kütüphaneler açılmıştır. Arap alfabesi kullanılmaya başlanmış, edebiyat gelişmiştir. Sanatta hat, tezhip, ebru ve minyatür öne çıkmış; mimaride cami, medrese, türbe gibi eserler yapılmıştır.

Kaynak 1

(...) Türkler yaşadıkları coğrafya nedeniyle eski çağlarda Batı Asya ve Doğu Avrupa bozkırlarında bulunduklarından dolayı ilk kültür ve medeniyetleri de bozkır kültürü olarak adlandırılmıştır. Araştırmacılara göre Bozkır (Türk) kültürü at ve demir üzerine kurulmuştur.(...)

Deveci Bozkuş, 2022, s. 342.

Türkler için at ve at yetiştiriciliği, yaşamın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Konar-göçer hayat süren Türkler, geniş bozkırlarda hayvancılık yaparken atı hem ulaşımda hem de sürüleri yönetmede en büyük yardımcı olarak kullanmışlardır. At sevgisi sanata yansımış, halı ve kilimlere at figürleri işlenmiştir. Ata rahat binebilmek için pantolon giymişlerdir (Görsel 3.37).

Türklerde sosyal yapı, aileden başlayarak millete kadar uzanır. "Kanun" yerine "töre" ifadesinin kullanıldığı Türk toplumunda, geniş bozkırlarda yaşamının gerektirdiği sürekli savunma durumu nedeniyle askerlik bir yaşam biçimi olarak kabul edilmiştir. Her birey, gerektiğinde savaşabilecek şekilde yetiştirilmiştir. Atalarına ve ölülerine büyük önem veren Türkler, İslam öncesinde özellikle hükümdarlarını kurgan adı verilen anıt mezarlara defnetmişlerdir.

2| Ülkemizde yakın tarihimizde vefat eden devlet büyüklerine ait anıt mezarlar bulunmaktadır. Bu anıt mezarlar hangileridir? Örnek veriniz.

Ülkemizdeki anıt mezarlara örnek: Anıtkabir (Mustafa Kemal Atatürk), Turgut Özal Anıt Mezarı, Süleyman Demirel Anıt Mezarı, Alparslan Türkeş'in Anıt Mezarı.

Kaynak 2

(...) Eski Türklerde bozkır kültürü ve konargöçer kültür yapısı nedeniyle özellikle Hun ve Göktürk dönemlerine kadar çok fazla mimari eser olmasa da evlerin bu dönemde daha ziyade kerpiçten yapıldığını söylemek mümkündür. Uygurlar dönemiyle birlikte Orta Asya'da (Türkistan) evler, tapınaklar ve şehirler inşa edilmeye başlanmıştır. Türkler bu dönemde genellikle kurdukları kasabalarda binalarını daha çok çamur ve topraktan (kerpiç) yapmış, bazı Türkler ise ahşap meskenler inşa etmişlerdir. (...)

Deveci Bozkuş, 2022, s. 345.